

selvfølgelig ingen som helst Stigning kunnet finde Sted, thi Skattebasis er det uforanderlige Hartkorn. Deraf kommer det, at det er rigtigt, naar jeg siger, at jeg tror, at paa intet andet Punkt er Staten steget saa uforholdsmæssig i Forhold til Skatteevnen som netop Staten til Amtene. Grunden til de stigende Udgifter har naturligvis været den Sag, som er den vigtigste i Amtene, nemlig Vejevæsenet. Dette udgør nu over Halvdelen af Amtenes hele Udgifter, og det er ogsaa denne Udgift, der bestemmer Tilvæksten. Vil man lægge Mærke til, hvorledes Behandlingen af Vejevæsenet har udviklet sig, tror jeg, at man vil se, at man Skridt for Skridt der er kommen ind paa en Afvej. Da man ved Slutningen af forrige Aarhundrede begyndte at organisere Bestyrelsen af Vejevæsenet og Udførelsen af Udgifterne dertil, var Forholdet dette, at Udgifterne bares dels af Hartkornet i Købstæderne og paa Landet, dels af Staten, dels af Bompengene, altsaa af de vejsfarende. Forordningen af 1786 omhandler Indførelsen af Bompenge for hver Mil af Hovedvejene. Derigennem søgte man altsaa at staffe sig et Bidrag til Vejenes Bedligholdelse, og jeg skal straks gøre opmærksom paa, at man ved disse Forordninger i sin Tid netop søgte at lette, jeg kan sige, Agerbrugerne som dem, der jo ad anden Vej kom til at bidrage til Vejevæsenet, nemlig gennem Hartkornet, idet nemlig Bompengene vare ordnede saaledes, at til alt Arbejdsbrug betales der enten slet intet eller en meget ringe Afgift, 1 Skilling pr. Bogn, medens Afgiften for den øvrige Jordskel, finere Bogne o. s. v. steg indtil 8 Skilling pr. Bogn ved hver Bom. Det er jo ikke nogen ganske ringe Afgift, naar man erindrer, at der var en Bom for hver Mil paa Vejen. Forordningen udtaler ogsaa Hensigten dermed, nemlig at Vejevæsenet var et almindeligt Samfundsanliggende, til hvilket alle Kasser burde bidrage. Ved Forordning af 29de Septbr. 1841, organiseredes dette yderligere, og man havde ogsaa der endnu bevaret en Tendens til at begrænse den Udgift, der vilde paa Hartkornet, idet Forordningen bestemte, at der ikke til Vejevæsenet maatte lignedes ud over 1 Rigsdaler 32 Skilling — det tror jeg nok var den yderste Grænse. Resten af Udgifterne skulde da afholdes dels af Bompengene og dels, i alt Fald forskudsvis, af Statskassen, og det førte til, at da Opførelsen i 1867 skulde finde Sted, havde Statskassen betydelige Beløb af saadanne Forskud til gode, af hvilke de fleste den Gang blev eftergivne. Man gaar saa videre og kommer til Lov af 1854, som ophæver Bompengene

og lægger den Udgift, som Bompengene havde dækket, ligeledes over paa Hartkornet. Endelig slaas Forholdet absolut fast ved Vejloven af 1867, der tager Skridtet fuldt ud: at frigøre Staten for enhver Forpligtelse, saaledes at den kun bevarer Overtilsynet med Vejevæsenet, medens herefter alle Vejudgifterne skulle udredes af Hartkornet. Dette er den Vej, man er gaaet med Vejevæsenet, og man vil derved se, at man utvivlsomt Skridt for Skridt er kommen videre og videre ind i det, som jeg anser for et stærkt Spor, nemlig at et Samfundsanliggende, som Hovedvejene her i Landet, udelukkende bliver lagt paa Hartkornet. Sævnjides hermed skal jeg minde om en anden Lov fra samme Tid, nemlig Loven om Skolefondenes Oprettelse af 8de Marts 1856, hvor man anvendte et andet Princip, idet man nemlig fordelte Udgifterne i Forhold til Folketallet, hvorved jo altsaa andre Samfundsklasser vilde komme til at tage deres Kvotadel af Udgifterne til de Byrder, der paahvile Skolefondene, Denne Forskel, der findes mellem de Byrder, der paahvile Skolefondene, og dem, der paahvile Amtsrepartitionfondene, ser jeg egentlig ikke er begrundet, thi Hovedvejene her i Landet maa dog anses for at være lige saa fuldt et Samfundsanliggende, som Skolevæsenet er. Det ene er af mere aandelig Natur det andet af mere økonomisk, men fælles maa begge disse Interesser være, og jeg er overbevist om, at dersom vi tænkte os, at vi her i Landet ingen Veje havde, og de saa skulde anlægges, og man tænkte sig, at det skulde gøres paa samme Maade, som naar man skal til at bygge Jærnbaner, altsaa ved frivillige Tilskud fra mange forskellige Steder, Kommuner o. s. v., vilde der blive lige saa stort et Kapløb om, hvem der kunde drage Hovedvejene til sig ved Tilskud, som der nu er med Hensyn til Jærnbaner. Naar man nu ser paa Udgifterne til Vejevæsenet eller Kommunikationsvæsenet, altsaa bortset fra Jærnbanevæsenet, idet jeg skal bemærke, at Jærnbanerne jo for en meget væsentlig Del komme til at hvile paa Landet, naar man nu altsaa ser paa det øvrige Vejevæsen, vil man se, hvor ulige den Byrde er fordelt. Naar vi ville efterse de statistiske Oplysninger derom, fremgaar det deraf, at Amtenes Udgifter til Landeveje nu udgøre to Millioner og henimod tre hundrede Tusinde Kr., tror jeg, det er; Sognekommunernes Udgift til Vejevæsenet udgør ca. 1½ Mill. Kr., og derved maa erindres, at alt det Naturalarbejde, der gøres til Sognevejene i Sognekommunerne, som er os alle bitterligt, er an-